

Ko e heigoa ke taute he tau pisinisi ke lagomatai?

Social Cohesion Guide for Businesses

Tonuhia ke fakalataha atu ke he tau Pisini

Atihake he tau pisinisi e social cohesion, ke moua e fakafetuiaga mafola mo e logona e tonuhia ke matutaki ke he maaga ne nofo ai, ataina ke eke ni e lautolu ni a tau mahani mo e fakalataha atu mo e tau tagata he maaga. Atihake he tau pisinisi e tau aga fakafetui ha ko e tau puhala gahua. Maeke ia lautolu ke ataina e tau tagata ke moua e fakafetuiaga mitaki ke he ha lautolu a tau maaga mo e tau tagata kaeke ke totogi he tau tagata gahua mo e fakamaama hifo e tau tupetupe ha ko e tau ha ko e tau laliaga ke "fakafeleveia e tau matapotu". Kua kitia ke he tau fakamooliaga he tau fekehekeheaki mo e tau omoiaga ke gahua auloa ne kua fai monuina ke he tau fale gahua ha kua hake e mahuiga he tau puhala gahua foou.

Nakai tatai oti a tautolu ka e manako ke fakafetui auloa mo e fakatautonu e tau fekehekeheaki mo e fefakalilifuaki ka nakai haha iai e taliaaga. Kua aoga lahi e mena nei ha kua nakai fetataiaki e tau logonaaga kua ataina a lautolu ke eke ni ke he ha lautolu a tau puhala poke falanaki ki ai to logona ha lautolu a tau leo.

Ko tautolu ko e kautu ne muuatu e loga e tau fekehekeheaki mo e kua lagomatai atu he tau pisinisi ke he tokologa he tau heagaapi kehekehe. Kua lata ia tautolu ke moua e tau puhala ke fanogonogo e taha ke he taha mo e logona he taha e taha. Kua lata ia tautolu ke maama mitaki e tau fekehekeheaki mo e tau malolo ke gahua auloa ke tau mena ne lopotia mautolu ke fetataaki lahi.

Ko e tonuhia ke eke mo taha he kau kitia fefē

Ki loto ke he maaga ne kua nonofo felau mitaki e tau tagata, feiloaaki a mautolu, iloa e mautolu e tau katofia kaina, logona e tonuhia ke he tau falegahua, ke logona he tau fanau ha mautolu e tonuhia ha lautolu ke he maaga mo e iloa e mautolu e tau mena ke o atu ke kumi lagomatai kaeke kua manako a mautolu ki ai. Logona e mautolu kua maeke ke tutala ke he falu a tagata nakai fa mahani ke tutala ki ai, poke fakalaga atu ke he falu kaeke ke logona atu kua vagahau e tau mena kua nakai hagahaga mitaki ha ko e mahani fili tagata, mo e ataina ke tufatufa ko hai a mautolu, o mai i fe a mautolu, mo e taute fefe e mautolu e tau fekau. Ke he tau magaaho uka mo e vihu nakai, fai tagata kua toka ki tua- kua lauia e tau tagata oti.

Atihake e tonuhia ke kau atu – ko e heigoa haau ke taute

A ti, ko e heigoa ha tautolu ka taute he tau pisini ke lagomatai aki e tau tagata gahua, tau tagata fakatau koloa poke tau lagomatai kehekehe ke logona e tonuhia ke kau atu ki ai, lopoti e tau fekehekeheaki, kau atu ke gahua auloa, falanaki ke he falu, logona e matutakiaga mo e lilifu.

Logona e tonuhia ke eke mo taha he kau, falanaki atu ke he falu

- manamanatu po ke taute fefe e tau gahua ke maeke he falu matakau kehekehe ke hu atu ki ai.
  - fakapuloa e tau gahua he tau matakau heagaapi, tau leotaogo, tau puhala mae social media, tau puhala kehekehe tuga e tau tohi tala po ke tau fakaholoaga ti vi mo e falu a mouaga tala foki ne lata tonu mae falu.
- manamanatu ke he mouaaga he falu puhala lagomatai mo e tau koloa kua moua.
  - Kaeke ke taute mo e fakaaoga he kupega hila e pisinisi haau, fai puhala atu nakai kia lautolu kua nakai maopoopo e tau kitiga?

Kaeke ko e pisinisi kua haha iai ke he taha fale koloa poke ofisa, maeke mukamuka nakai ia lautolu ne nakai maopoopo e tau malolo ke he tau alaga tino ke huhu atu ki loto?

Lopoti ke he tau fekehekeheaki, logona e lilifu

- mahuiga e tau fekehekeheaki he tau fale gahua mo e atihake e tau puhala foou mae tau lagomataiaga kehe tau fekehekehaki.
  - mailoga e tau fakafafiaaga mo e tau gahua kua lata mae tau tagat gahua, mo e omoi ki a lautolu ke tamai katoatoa e tau loto ke he tau gahua, mo e fakaata kia lautolu ke fai lagomatai manatu atu ke he tatanaki he tau puhala ke fakagahua mo e fakamanaina.
- lagomatai e tau tagata gahua ke moua e fehagaiaga mitaki mai he taha ke he taha (whakawhanaungatanga).
  - fakatoka kehe e taha magaaho he aho poke faahi tapu ke fakapotopoto auloa ko e matakau po ke tau tagata gahua ke fakafetui ke iloa a taha ki a taha. Tuga kua pehe ko e taha magaaho kai pogipogi poke kai pale laa, poke taha magaaho kua nakai gahua ke he pisinisi
- omoi ke he tau puhala gahua ne kua mitaki lahi ke he tau puhala ne fakatautonu he tau tau oti aki e tau fakamailoga ke lata mae tau gahua pisinisi ne kua mahomo atu e mitaki, ke kitia kua mahuiga lahi e tau mena ne kua lalafi atu ke he pisinisi ha kua kehe mai taha he taha, mo e fiafia lahi ke he tau fale gahua ne kua lopoti mo e fakahakehake ke he tau tagata gahua.

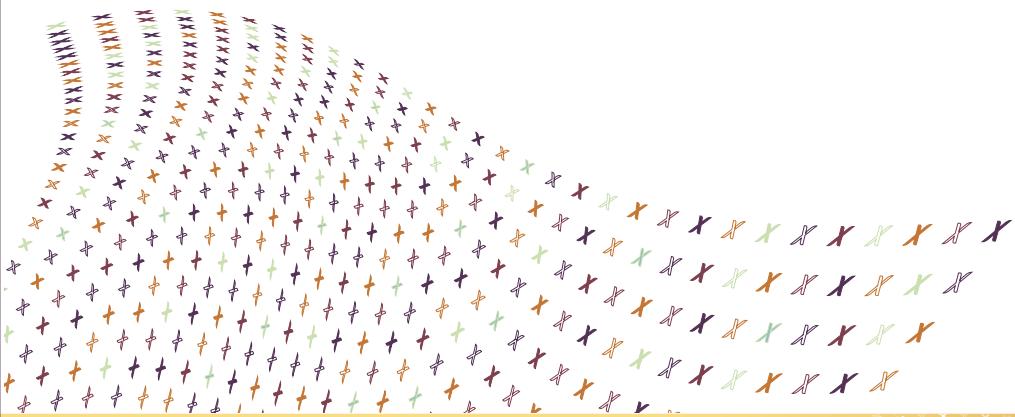
Logona e matutakiaga

- kumikumi mo e fakatolomaki e tau talahauaaga mo e tau heagaapi kehekehe ke moua e femaamaaki.
- fakaaoga e tau matakau pauaki ke tivi aki e tau koloa mo e lagomataiaga kehekehe mo e kumikumi ke fakaaoga e tau matakau pauaki mai he tau heagaapi kehekehe.

Kau atu ke he tau gahua

- fakatokatoka falu matutakiaga mo e tau tagata gahua mo e tau matakau lagomatai tagata gahua.
- fakamooli ki ai kua iloa mo e maama he tau tagata gahua oti ha lautolu a tau tonuhia:
  - Foaki e tau valatala hagao ke he tau tonuhia he tau gahuaaga ke he puhala he tau pepa ka kamata e tau gahua, tau tagata matakau fono ki loto he ofisa poke tau poko kupega hila mae fale gahua.
- lagomatai e tau tagat gahua ke matutaki ke he tau puhala agafakamotu, tau heagaapi mo etau gahua he tau tagata mo e tau magafaoa.
  - fakamafana poke fakafafia ke he tau aga fakamotu, tau heagaapi mo e tau fakafetuiaga he tau tagata ke he tau ofisa. Maeke ke taute ke he tau puhala ke inu ti he pogipogi mo e magaaho afiafi.
  - Fakamafana ke he tau tagat gahua ke o atu ke he tau gahua fakamagafaoa, tau aga fakamotu mo e tau fakafafia maaga.
- omoi ke he tau gahua pisinisi ke fakagahua e tau tagata o mai he tau motu kehe – lagomatai ke he tauteuteaga mo e tohia he tau CV, tau puhala tali huhu, tau puhala gahua i Niu Silani mo e fakamahino ke he kakano uho he gahua pihia mo e tau fakatutala agaia tau magaaho fakamui ke lagomatai ki ai.
- faka-tolomaki e tau gahua pisinis ma e atuhau -fuata- lagomatai atu ke he tauteuteaga he tau CV, tali-huhu, tau fakaakoaga kua lata ki ai, tau puhala ke moua-aki e tau Tohi Fakaholo peleo-afi mo e muitua ki ai.
- omoi e fakagahuaaga he tau pisinisi e tau tagata ne kua nakai maopoopo e tau malolo ke he tau alaga tino, ke tauteute mo e tohi e tau CV, tali-huhu, mo e muitua atu ki ai.

- fakagahua e fakaholoaga tuga e Chamber Drive - ne lagomatai 5000 tagata ke moua e tau tohi fakaholo peleoafi. Ko ia ne fai tohi ataina ke fakaholo peleoafi liga fakalahi fitu e ligaliga ke moua e ia e gahua
- fakagahua e fakaholoaga lagomatai ke he tau pisinisi ke lagomatai aki e puke tagata ne fae tupu ne manako ke kamata ha lautolu ni a tau pisinisi.
- foaki e tau fakatolomakiaga nakai fai totogi mo e tau mukamuka ke lata mo lautolu e tau tagata fai pisinisi ke omoi e tau gahua ke he falu foki e tau kautaha pisinisi mo e ha lautolu a tau fakafetuiaga mo e tau tagata he tau pokō kupega hila.
- foaki fakatagata poke foaki he kupega hila e tau puhala gahua pisinisi ke lata mae falu matakau ke gahuahua auloa ki loto he tau heagaapi.

**Te Korowai
Whetū**
Social Cohesion